

מרדכי בן-הלל הכהן מלחמת העמים

(יומן)

מבין הספרים הרבים שהופיעו מאז תום מלחמת-העולם הראשונה על קורותיו של היישוב היהודי בארץ-ישראל, מתבלט ספרו של מרדכי בן-הלל הכהן. זהו היומן היחיד שכתב אדם שלא נאלץ לעזוב את הארץ במשך המלחמה והשכיל לשמור על הרצף הכרונולוגי של ההתרחשויות. בכך הוא תרם תרומה גדולה לחקר התקופה, שבה חדלו להופיע רוב העתונים העבריים.

על מודעתו של המחבר לחשיבות הגדולה של כתיבת יומן בתקופת המלחמה, שיספק להיסטוריון מידע שוטף ומלא ככל האפשר, ניתן לעמוד ממכתב ששלח, מיד לאחר כיבוש הגליל, אל ידידו ק"י סילמן: '...אני חדל עתה לכתוב יומני, כי מעתה המאורעות נכתבים בכל מקום ואין צורך ברשימות סתו...'

ביומן באו לידי ביטוי מקורות מידע שונים על ההתרחשויות בחזיתות המלחמה ובעולם: מידע מן הקונסולים ביפו; ידיעות רשמיות של השלטונות; עדות ראייה על התרחשויות שונות או מסירת עדות כזו מפי ידידים ומפי מכרים במקומות שונים בארץ.

מ'מלחמת העמים' עולה אפוא תמונה רחבה וכוללת של מצב היישוב בתקופת המלחמה על היבטיו השונים: הרדיפות הפוליטיות, הגירושים, הרעב, המשבר הכלכלי, פעולות הסיוע ליישוב, התארגנות מוסדות החירום שלו, ועוד.

מקום מיוחד הוקדש ב'מלחמת העמים' לשרטוט דמויותיהם של סופרים ואנשי-רוח, שאותם הכיר המחבר מקרוב. מן היומן עולה גם מלחמת הקיום של אנשי-הרוח והסופרים העברים וכן מידע על פעילויותיהם של מפלגות, של חוגים ושל גופים שונים, מידע שאין למוצאו במקורות אחרים.

שני כרכים 1573 עמודים

מהדורה חדשה מצולמת בצירוף מבוא והערות מאת שמעון רובינשטיין

הוצאת יד יצחק בן צבי
ירושלים תשמ"א, תשמ"ה